

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра фізичної географії та картографії

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної

2019 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

**КАРТОГРАФІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ
ТЕРИТОРІАЛЬНОГО ПЛАНУВАННЯ**

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти	<u>другий (магістерський)</u>
галузь знань	<u>10. Природничі науки</u>
спеціальність	<u>106. Географія</u>
освітня програма	<u>Картографія, геоінформаційні системи і дистанційне зондування Землі</u>
вид дисципліни	<u>за вибором</u>
факультет	<u>геології, географії, рекреації і туризму</u>

2019 / 2020 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою факультету геології, географії, рекреації і туризму

“28” серпня 2019 року, протокол № 11

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: **Попович Наталія Валеріївна**, к. геогр. н., ст. викладач кафедри фізичної географії та картографії

Програму погоджено з профільною установою ІП «Інтетікс» (Селіверстов О.Ю., менеджер проектів),

Програму схвалено на засіданні кафедри фізичної географії та картографії

Протокол від “27” серпня 2019 року № 1

Завідувач кафедри фізичної географії та картографії

(підпис)

Прасул Ю.І.
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено науково-методичною комісією факультету геології, географії, рекреації і туризму

Протокол від “28” серпня 2019 року № 1

Голова науково-методичної комісії факультету геології, географії, рекреації і туризму

(підпис)

Жемеров О.О.
(прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «**Картографічне обґрунтування територіального планування**» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістра спеціальності 106. Географія Картографія, геоінформаційні системи і дистанційне зондування Землі.

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни є:

здобуття студентами теоретичних знань і практичних навичок з картографічного обґрунтування територіального планування у взаємозв'язку з природними, соціальними, економічними, екологічними, політичними і естетичними аспектами розвитку територій.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є:

формування у студентів поняття про територіальне планування та сучасні планувальні системи країн світу (у тому числі – України); засвоєння студентами знань властивостей і особливостей картографічних творів, які слугують для обґрунтування територіального планування; засвоєння навичок роботи з вищеназваними картографічними творами та її укладання; засвоєння знань та оволодіння прийомами та методами аналізу, оцінки та використання картографічної інформації в територіальному плануванні, у тому числі із застосуванням геоінформаційних систем.

1.3. Кількість кредитів – 3.

1.4. Загальна кількість годин – 90 годин.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Нормативна / за вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	–
Семестр	
1-й	–
Лекції	
12 год.	–
Практичні, семінарські заняття	
24 год.	–
Лабораторні заняття	
год.	–
Самостійна робота	
54 год.	–
Індивідуальні завдання	
год.	

1.6. Заплановані результати навчання.

Сформовані компетентності:

- компетентність планування та менеджменту: вміння розробляти та управляти проектами в різних географічних галузях, ставити завдання, вирішувати проблеми та приймати обґрунтовані рішення, об'єктивно оцінювати та презентувати наукові результати досліджень, забезпечувати якість робіт, що виконуються;

- володіння сучасними геоінформаційними, аерокосмічними та картографічним методами досліджень, які використовуються у виробничих та науково-дослідницьких організаціях та установах при вивченні Землі, її геосфер та їхніх компонентів;
- уміння застосовувати наукові знання і практично втілювати їх для розробки та впровадження механізмів геопланування, геомоніторингу, територіального планування, кадастру територій та природних ресурсів;
- комплексна геоінформаційна компетентність: здатність використовувати теоретичні знання і практичні навички системного аналізу, просторового моделювання та прогнозування природничих процесів засобами ГІС-технологій;
- комплексна картографічна компетентність.

Знання: студенти повинні знати:

- міжнародний досвід у сфері територіального планування;
- сучасні процеси і тенденції територіального планування в світі;
- систему територіального планування в Україні;
- зв'язок територіального планування з географією та картографією;
- сутність і роль феномену просторової інформації в різних сферах територіального планування;
- види і типи картографічних творів, які слугують для обґрунтування територіального планування;
- властивості та особливості картографічних творів, які слугують для обґрунтування територіального планування;
- прийоми картографічного методу дослідження, які використовуються в територіальному плануванні;
- можливості програмних продуктів та інструментів ГІС для вирішення задач територіального планування.

Уміння: студенти повинні вміти:

- аналізувати системи територіального планування країн світу та їх картографічне забезпечення;
- укладати й використовувати картографічні твори для вирішення задач територіального планування;
- проектувати й укладати картографічні твори для стратегій розвитку територій різних рівнів;
- картографічно обґрунтовувати функціональне зонування територій, моделювання природоохоронних територій;
- використовувати прийоми картографічного методу дослідження для вирішення задач територіального планування;
- використовувати інструменти ГІС для задач територіального менеджменту.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. КАРТОГРАФІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНОГО ПЛАНУВАННЯ: СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ, ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ, ЗВ'ЯЗОК З НАУКОВИМИ ДИСЦИПЛІНАМИ

Тема 1. Територіальне планування: поняттєво-термінологічна система. Сутність понять «територіальний розвиток» і «територіальне планування». Історія розвитку

територіального планування в Україні та світі. Світові й європейські документи щодо територіального планування. Система територіального планування в Україні.

Тема 2. Сутність картографічного обґрунтування територіального планування. Зв'язок територіального планування з географією та картографією. Види і типи, властивості та особливості картографічних творів, які слугують для обґрунтування територіального планування. Картографічне забезпечення стратегій розвитку територій: національних, регіональних, локальних. Картографічне забезпечення функціонального зонування територій, моделювання природоохоронних територій.

Розділ 2. КАРТОГРАФІЧНИЙ МЕТОД ДОСЛІДЖЕННЯ В ТЕРИТОРІАЛЬНОМУ ПЛАНУВАННІ

Тема 1. Використання картографічного методу для аналізу і прогнозування розвитку території. Прийоми картографічного методу дослідження, які використовуються в територіальному плануванні. Визначення необхідних даних для вирішення завдань територіального планування, атрибутів і зв'язків даних. Моделювання просторових зв'язків (маршрутизація руху; кваліметрична оцінка території). Аналіз соціального, економічного, екологічного стану території та його змін у часі.

Тема 2. Роль і місце геоінформаційних систем в територіальному плануванні. ГІС як інструмент управління територіями. Застосування сучасних комп'ютерних технологій в територіальному плануванні. Регіональні ГІС. ГІС в муніципальному управлінні. ГІС-аналіз місцеположення об'єктів для вирішення задач територіального менеджменту: створення інтерактивних карт.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	ср		л	п	лаб	інд	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. ПРИЙОМИ АНАЛІЗУ КАРТ ЯК МОДЕЛЕЙ ДІЙСНОСТІ												
Тема 1	20	2	4			14	—	—	—	—	—	—
Тема 2	18	4	4			10	—	—	—	—	—	—
Разом за розділом 1	38	6	8			24	—	—	—	—	—	—
Розділ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ГЕОГРАФІЧНИХ ПРОЦЕСІВ, ОБ'ЄКТІВ І ЯВИЩ ЗА КАРТОГРАФІЧНИМИ ТВОРАМИ												
Тема 1	30	4	10			16	—	—	—	—	—	—
Тема 2	22	2	6			14	—	—	—	—	—	—
Разом за розділом 2	52	6	16			30	—	—	—	—	—	—
Усього годин	90	12	24			54	—	—	—	—	—	—

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денне	заочне
1	Картографічне обґрунтування територіального планування в країнах Європи	4	—
2	Картографічне моделювання національного природного парку	4	—
3	Картографічне обґрунтування об'єднання територіальних громад в Україні	4	—
4	Аналіз просторової диференціації об'єднаних територіальних громад	6	—
5	Створення інтерактивної карти спроможної мережі надання первинної медичної допомоги (ПМД)	6	—
Разом		24	—

5. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денне	заочне
1	Опрацювати світові й європейські документи щодо територіального планування: Програму ООН з населених пунктів; Європейську хартію регіонального/просторового планування (Торремоліноську Хартію); Керівні принципи сталого просторового розвитку Європейського континенту; Компендіум систем і політики просторового планування Європейського Союзу; Територіальний порядок денний Європейського Союзу – 2020	6	—
2	Поглибити знання про законодавче забезпечення територіального планування в Україні, а саме: державні будівельні норми України; Генеральну схему планування території України; види містобудівної документації; схеми планування території областей, районів; плани зонування територій і детальні плани територій	8	—
3	За літературними джерелами поглибити знання з теми: властивості та особливості картографічних творів, які слугують для обґрунтування територіального планування	6	—
4	Проаналізувати картографічне забезпечення стратегій розвитку областей України на період до 2020 року	4	—
5	Знайти інформацію щодо застосування картографічного методу для вирішення задач територіального планування: створення карти землекористування для оцінки та планування; моніторинг управління водопостачання відповідних мережних приладів; рішення телекомунікаційних завдань щодо розміщення нових приладів стільникового зв'язку тощо	10	—
6	Поглиблено опрацювати тему: Планування маршрутів у середовищі ArcGIS	6	—
7	Поглибити знання з історії застосування ГІС у прикладних задачах територіального управління, відповідних наукових дослідженнях і в окремих галузях бізнесу	8	—
8	За літературними і інтернет-джерелами знайти конкретні приклади застосування ГІС в регіональному та муніципальному управлінні	6	—

Разом	54	—
--------------	-----------	----------

6. Індивідуальні завдання

Не передбачено робочими навчальними планами.

7. Методи контролю

До методів контролю належать: теоретичний захист практичних робіт; поточне експрес-опитування за матеріалами лекцій; участь у дискусіях під час лекційних та практичних занять; поточна контрольна робота для перевірки засвоєння матеріалу курсу.

8. Схема нарахування балів

Поточний контроль та самостійна робота							Залікова робота	Сума
Розділ 1		Розділ 2			Контрольна робота	Разом		
ПР1	ПР2	ПР3	ПР4	ПР5	10	60	40	100
10	10	10	10	10				

ПР1 ... ПР5 – практичні роботи

Критерії оцінювання

Практичні роботи з дисципліни оцінюються наступним чином:

Практична робота	Кількість балів	Критерії оцінювання
ПР 1	10	2 бали – повнота опису системи територіального планування в країні Європи; 2 бали – ілюстрація доповіді картографічними творами, що використовуються в територіальному плануванні країни Європи; 2 бали – якість оформлення презентації; 2 бали – логічність та структурованість доповіді; 2 бали – відповіді на запитання, участь у загальному обговоренні
ПР 2	10	2 бали – опис території моделювання НПП; 2 бали – обґрунтування проектової межі НПП; 2 бали – обґрунтування вибору ділянок для функціональних зон НПП; 2 бали – якість оформлення картографічних матеріалів; 2 бали – теоретичний захист роботи
ПР 3	10	4 бали – коректність і повнота використаної методики; 4 бали – якість підготовлених картографічних матеріалів; 2 бали – теоретичний захист роботи
ПР 4	10	4 бали – здійснення типізації ОТГ; 4 бали – якість укладання карт за результатами типізації ОТГ; 2 бали – теоретичний захист роботи
ПР 5	10	4 бали – якість та повнота географічної основи; 4 бали – картування територій покриття існуючої мережі ПМД; 2 бали – теоретичний захист роботи

За умови здачі студентом практичної роботи після строку він втрачає 50% балів.

Поточна *контрольна робота* оцінюється у 10 балів. Вага кожного питання вказана на бланку контрольної роботи.

Критерієм допуску до *залікової роботи* є здача студентом усіх практичних робіт і написання контрольної роботи. Залікова робота з дисципліни оцінюється у 40 балів. Вага кожного питання вказана на бланку екзаменаційної роботи.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за національною шкалою (для заліку)
90 – 100	зараховано
70-89	
50-69	
1-49	не зараховано

9. Рекомендована література

Базова література

1. Руденко Л. Г. Картографическое обоснование территориального планирования / Л. Г. Руденко. – Киев : Наукова думка, 1984. – 168 с.
2. Берлянт А.М. Картографический метод исследования / А.М. Берлянт. – Москва : МГУ, 1988. – 252 с.
3. Козаченко Т.І. Картографічне моделювання / Т.І. Козаченко, Г.О. Пархоменко, А.М. Молочко. – Вінниця : Антекс-У ЛТД, 1999. – 328 с.
4. Яковлева С. И. Карты регионального стратегического планирования : монография / С. И. Яковлева. – Саарбрюккен : Palmarium Academic Publishing, 2016. – 308 с.
5. Тикунов В. С. Устойчивое развитие территорий: картографо-информационное обеспечение / В. С. Тикунов, Д. А. Цапук. – Москва–Смоленск : Изд-во СГУ, 1999. – 176 с.
6. Старостин Е. С. Проблемное картографирование. Картографическое обеспечение региональных комплексных программ / Е. С. Старостин. – Москва : Наука, 1990. – 134 с.
7. Публічне управління в забезпеченні сталого (збалансованого) розвитку : навч. посіб. / Т. К. Гречко, С. А. Лісовський, С. А. Романюк, Л. Г. Руденко. – Херсон : Грінь Д. С., 2015. – 264 с.
8. Пересадько В. А. Картографічне забезпечення екологічних досліджень і охорони природи : монографія / В. А. Пересадько. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2009. – 215 с.
9. Батуев А. Р. Картографическое обеспечение регионального развития : автореферат диссертации на соискание научной степени докт. геогр. наук : спец. 25.00.33 «картография» / Батуев Александр Раднажапович. – Москва, 2003. – 20 с.

Допоміжна література

1. Картография с основами топографии / Под ред. Г.Ю. Грюнберга. – Москва : Просвещение, 1991. – 576 с.
2. Принципи моделювання та прогнозування в екології. / [В. В. Богобоящий, К. Р. Курбатов, П. Б. Палій, В. М. Шмандій]. — Київ : Центр навчальної літератури, 2004. – 216 с.

3. Олійник Я. Б. Економіко-екологічні проблеми територіальної організації виробництва і природокористування / Я. Б. Олійник. – Київ : Лібра, 1996. – 208 с.
4. Яковлева С. И. Картографическое обеспечение зарубежных региональных стратегий / С. И. Яковлева // Псковский регионологический журнал. – 2016. – №1 (25). – С. 122–133.
5. Топчієв О. Г. Методологічні засади геопланування регіону / О. Г. Топчієв, Д. С. Мальчикова, А. М. Шашеро // Український географічний журнал. – 2010. – №1 (69). – С. 23–31.
6. Твердохліб О. С. Використання геоінформаційного ресурсу в діяльності органів державної влади України / О. С. Твердохліб // Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія : Управління. – 2010. – Вип. 1. – С. 244–251.
7. Суспільно-географічні дослідження інтегрального потенціалу території: теоретико-методологічні підходи та досвід оцінки / Г. П. Підгрушний, В. П. Нагірна, М. І. Фащевський та ін. // Український географічний журнал. – 2011. – №3. – С. 42–48.
8. Возможности картографии в решении некоторых проблем устойчивого развития территорий / Н. Г. Ивлиева, В. Ф. Манухов, В. Н. Пресняков, Е. И. Примаченко // Псковский регионологический журнал. – 2009. – №8. – С. 115–120.

10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Світовий центр даних з геоінформатики та сталого розвитку. – Режим доступу : <http://wdc.org.ua/uk>
2. Електронні набори даних навчальної лабораторії ГІС і ДЗЗ кафедри фізичної географії та картографії ХНУ імені В.Н. Каразіна
3. GIS-Lab: Геоинформационные системы и ДДЗ. – Режим доступу : <http://gis-lab.info/>
4. Офіційний сайт ESRI. – Режим доступу : <http://esri-cis.ua/products/server-gis>
5. Децентралізація. – Режим доступу : <https://decentralization.gov.ua>